

Добро място да дочакаш смъртта.

*(Фраза на амбулантен търговец
за Сант'Ана ду Агрести)*

...тези, които превръщат морето в сметище...

*(Съдията Вилиета, осъдил на затвор
директорите на „Монтедисон“, Италия)*

Ама че парче! Само за мераклии!

*(Възкликание на Пръчовата смрад,
когато вижда Тиета)*

ТИШИНА И УСАМОТЕНИЕ, реката прониква безпрепятствено навътре в океана под ведрото небе – началото и краят. Грамадни дюни, чисти пясъчни планини, момиче тича нагоре по тях по-бързо и от коза, лицето му е светло като ясното слънце, чува се свистенето на вятъра, чевръстите боси крака увеличават разстоянието между него и здравеняка, който го преследва, мъж в разцветта на четирийсетте си години.

Мъжът диша тежко и се изкачва нагоре, стиснал шапката си в ръка, за да не я отнесе вятърът, та да се загуби. Обувките му затъват в пясъка; блясъкът на слънчевите лъчи го заслепява; вятърът реже кожата му като острие на бръснач; пот се стича по цялото му тяло; обзет е от желание и яд: като те хвана, чумичке, ще те поваля и ще те убия.

Тя се обръща и поглежда, мери разстоянието, което я дели от амбулантния търговец, от страха и от желанието: ако ме хване, ще ми се качи – казва си разтреперана; но ако се дърпам, той ще се откаже, ах, не, не и това, защото времето ми е дошло.

Мъжът също се спира и крещи, думите не стигат до девойката, вятърът ги отнася, потъват в пясъка. Тя не чува, но ги отгатва и отвръща:

– Беее!

Така бляят козите, които тя извежда на паша.

Предизвикателството го удря в лицето, пронизва го в слабите, укрепва силите му, той продължава напред. Момичето чака с удвоено внимание.

Отзад е реката, отпред океанът; момичешкият поглед обхожда и отмерва безбрежния пейзаж. В този момент на изчакване, на желание, тревога и терзание момичето вижда във въображението си съблазнителните размери на брачното ложе, което я очаква. От другата страна на залива господства красотата на обширната и гладка плажна ивица на Саку в щата Сержипи, заобиколена от застинала спокойна вода, там е голямото рибарско селище с магазин, параклис и училище – цяло градче. Зад грамадните възвишения, където то се намира, се простира водата, морската шир; тя властва, това е истинското море, разбунтуваните, сякаш вдигнали се на война грамадни вълни. Тук всеки ден вятърът натрупва купичка пясък, най-белия, най-финия, като че избран нарочно, за да направи рядко хубав плажа в Манги Секу, с който не може да се мери никой друг плаж по тези места, където се образува заливът в извитото като прегъната ръка устие на река Реал при вливането ѝ в океана.

Десетки набързо издигнати временни къщички, построени според посоката на вятъра и движещия се пясък, който им се нахвърля и ги зарива под земята – жилища на малкото рибари, които живеят от тая страна на тесния залив. През деня жените ловят раци в

калния речен ръкав, а мъжете хвърлят мрежи в морето. Понякога тръгват с надежда за невиджан улов навътре в морето, не се плашат от гигантските вълни, по-високи и от дюните, и се срещат на определеното място в черни като катран ноци с кораби и шхуни, за да им прехвърлят контрабандно уловената риба.

Търговецът контрабандист пристига с моторна лодка да прибере кашоните с напитки, парфюми, топове платове италианска коприна, кашмир и английски лен, разни подправки, за да си докара скромна печалба – парите за брашно, кафе, кашаса, тютюн. Понякога докара в лодката си някоя разгонена кучка и докато пренасят кашоните и вързопите до къщичките, използва времето да отиде с нея зад дюните и да я обяди върху изсъхналите палмови листа. Сърцат мъж е тоя търговец, дори рибарите го признават. Колко пъти ги е придружавал чак в открито море, пълно с кораби и акули, без да го е грижа за силното вълнение!

Момичето оставя мъжа да се приближи и тогава хвърля от високото шепи пясък, и отново с властния си страхотен вик призовава козите. Не познава друг израз, друга дума, друг звук, свързан с любовта. Беше го чула същия ден от разгонената за пръв път козичка, когато пръчът Инасиу – водачът на стадото – се запъти към нея, разклащайки брада и увиснали мъде. После се появи търговецът и девойката прие поканата му за разходка с лодка – двацет минути по реката, пет в развълнуваното море, покрай великолепното Манги Секу. Как да не приеме, да каже благодаря, но няма да дойда? Не я съблазниха нито разходката по реката, нито навлизането в морето, нито дори любимите ѝ още от детството дюни. Съвсем няма намерение да се прави на невинна. Беше отказала предишни покани – търговецът отдавна ѝ бе хвърлил око. Този път тя каза: да вървим, и знаеше къде отива.

Когато обаче усеща тежката ръка да я прихваща над лакътя, потръпва от страх от главата до петите. Но не се помръдва, не се опитва да избяга.

Мъжът я поваля върху сухите палмови листа, повдига ѝ полата, дръпва ѝ надолу гащите – някаква мръсна дрипа. Застанал на колене върху нея, заравя шапката си в пясъка за да не хвъркне, та да се загуби, отваря си џепката. Девойката го оставя да прави каквото е решил. За нея вече е дошло времето, както за козите страшният и желан час, неумолимият час на пръча Инасиу с големите мъдаци – толкова големи, че чак се влачат по земята. Нейният час беше дошъл, нима всеки месец не се стича кръв между краката ѝ?

На дюните в Манги Секу Тиета, пастирката на кози, опозна удоволствието от мъжа – смесица от море, пот, пясък и вятър. Когато преди няколко часа търговецът я събори като козичка, тя изблея. От болка и от задоволство.

Първи епизод

УМИРАНЕ И ВЪЗКРЪСВАНЕ НА ТИЕТА, ИЛИ БЛУДНАТА ДЪЩЕРЯ

СЪДЪРЖА ВЪВЕДЕНИЕ И ПРЕДЧУВСТВИЯ НА АВТОРА, НЕЗАБРАВИМИ ДИАЛОЗИ, ДЕЛИКАТНИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПОДРОБНОСТИ, ОПИСАНИЕ НА ПЕЙЗАЖА, ТАЙНИ, ЗАГАДКИ, НО СЪЩО И ПРЕДСТАВЯНЕ НА НЯКОИ ЛИЧНОСТИ, КОИТО ИГРАЯТ ВАЖНА РОЛЯ В МИНАЛИ И НАСТОЯЩИ СЪБИТИЯ, РАЗКАЗАНИ В ТАЗИ ИЗПЪЛНЕНА С ВЪЛНЕНИЯ И СТРАСТИ ЧАСТ - НА ВСЯКА СТРАНИЦА ИМА СЪМНЕНИЯ, МИСТЕРИИ, ПОЗОРНО ПРЕДАТЕЛСТВО, ВЪЗВИШЕНО БЛАГОГОВЕНИЕ, ОМРАЗА И ЛЮБОВ

ВСТЪПЛЕНИЕ, ИЛИ УВОД, В КОЙТО АВТОРЪТ – ОБИГРАН ШМЕКЕР – СЕ ОПИТВА ДА СЕ ИЗПЛЪЗНЕ ОТ ВСЯКАКВА ОТГОВОРНОСТ, ПРЕДИЗВИКВАЙКИ НАБЛЮДАТЕЛНОСТТА И ОСТРОУМИЕТО НА ЧИТАТЕЛЯ СЪС ЗАГАДЪЧЕН ВЪПРОС

ЗАПОЧВАМ С ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ: не поемам никаква отговорност за точността на фактите, няма да си пхна ръката в огъня – луд ли съм да го направя. Не само защото са станали преди повече от десет години, а най-вече защото всеки си има своя истина; поради това при оценката не предвиждам никаква средна възможност, някакво съгласявателство между съответните страни.

Несвързаното, заплетено положение, объркването, изпълнено с противоречия и абсурди, успя да измени разстоянието между забравеното погранично градче и столицата, двеста и седемдесет километра по разбития от дупки асфалт на второстепенното шосе и четирийсет и осем по каменистия пращен път – неподобен червен прахоляк, който се забива в кожата и устоява на най-качествения сапун – и да отекне в столичната преса.

Новината, нещо средно между пикантна и сензационна, а също патриотична и дискретна, но много добре заплатена, се разпространи бързо в публикации, някои от които на цяла страница.

Известен седмичник със съмнителни традиции – зле употребено прилагателно: защо съмнителни? – публикува на първа страница уводна статия с изписано с грамадни червени букви заглавие и закана да изпрати репортер и фотограф в онова отдалечено място, за да изяснят сериозния донос, чудовищната интрига, вдъхващата ужас опасност и т.н, и т.н. Самонадеяност и възмущение имаше само в един брой, честният и праволинеен директор на вестника си подви опашката и забрави за горещата тема. Все още млад, но вече ветеран в битките и споровете в пресата, хвалещ се под сурдинка с радикалната си идеология и пламенните си принципи, поставяйки си обаче печеливши цели, Леонел Виейра удави протестите и заплашите с шотландско уиски в приятната компания на доктор Мирку Стефану и на няколко апетитни девойки, жрици на връзките с обществеността с малко дрехи по тялото. Малко и от следния вид: две от най-добре облечените бяха с прозрачни туники, а отдолу нищо или почти нищо – туники, по мнението на познавачите, повъзбуждащи от късите шорти или от загатнатите бикини. Приятна тема както за доктора, така и за журналиста; единственото размиване, единствената преграда помежду им в бара беше парапетът на басейна. В останалото – пълно разбирателство. Колкото до мен, ако искат моето мнение, бих предпочел дългите прозрачни туники,

едва доловими на слабата светлина, очертаващи обеми и форми. Ах, но кой се интересува от моето мнение?

Моето, вашето, на когото и да било – пред мощните аргументи на доктор Стефану, аргументи във валута – не важат, дори да няма абсолютна сигурност във вида на банкнотите: долари или западно-германски марки, а може би и в двете. Толкова необорима беше диалектиката на очарователното подставено лице, че накара хитрия светски хроникьор Дориан Грей Младши да провъзгласи Мирку за доктор Миркус Великолепни, разтапяйки се от подмилкване и угоднически думи. Най-обикновено подставено лице с тъмни покровители според намека на онази изключителна и смела уводна статия на седмичника – изключителна, смела и много добре капитализирана; бидейки освен това гарант на левицата, защото кой друг орган на вербалната или писмена преса можеше да се осмели да пита и заплашва? Ясна и добре дефинирана позиция, довод, който трябва да бъде изложен, ако се наложи; никой не знае какво може да се случи на следващия ден, съвсем пресен е случаят с Португалия¹, кой можеше да го предвиди? За другите няма да е нищо повече от обикновен чек, колкото и тлъст да е той, няколко бутилки скоч и примамливите свежи коремчета на жриците на връзките с обществеността, които ще разклатят идеологическите убеждения, солидните принципи на неопетнения и податлив журналист; Леонел Виейра притежава и силен характер, и мъжество, с които е способен да осмисли чекове, питиета и красавици, като запази непроменени принципите и идеите си. Слага чека в джоба си, атакува уискито, питието се стича по брадата и по ризата му, изпробва задниците и шундите, пуска фитили във вестника и обявява решително – но тихичко – принципи и радикално поведение. Смел, дръзновен мъж.

Колкото до големите работодатели, трябва да подчертаем, че те никога не се появяват в баровете, не си приказват приятелски с журналистите; предпочитат красивите нимфи сред комфорт на закътано, далече от очите на публиката. Ах, дали ще имам честта и висшето удоволствие поне един от тях да се появи на недотам образцовите страници на този роман? За скромния майстор на перото ще бъде върхът да разчита на присъствието на такава личност. Реалист, здраво стъпил на земята, аз не очаквам да ми се случи такова чудо; откъде ще намеря толкова сили, че да довлека по прашилища и калища някой чуждоземен лорд до този затънтен край? В случай че всичко стане както трябва, при одобрен проект и изграден индустриален комплекс, когато прогресът дойде по стабилния асфалт, по магистрали с натоварено движение, с вече построени мотели, басейни, момичета с

¹ Вероятно се има предвид, че в Португалия през 1976 г. на власт идва правителство на Португалската социалистическа партия. – Б. р.

прозрачни туники, смела и вярна полиция, ах, да, тогава може би ще се радвам на привилегията да видя с очите си един от големците на света, дето се къпят в злато.

Обаче не спирам, вървя напред, макар да знам, че някои подробности трудно ще бъдат приети от разумните хора; за да им ги втъпя в главите, ще ми е необходим руски чук и гвоздеи за греди и мертеци – да си послужи с израз на старата Милу, повтарян винаги кога-то бардът Барбозиня свършва разказа си за другия свят и за отдавна минали неща или гордо и надменно прониква надалеч в бъдещето с убедителен, но заекващ глас – заеква поради емболия, която получи години преди това и която за малко да го вкара в гроба. Чак дотам не го докара, но все пак беше достатъчна да го сведе до служител на столичната префектура, където изпълняваше с относителен успех и известна немарливост функцията на писар, и да го върне отново в малкото и тихи улички на агрестинската Сант'Ана, чиито културни хоризонти се разшириха значително от неговото завръщане, тъй като Барбозиня – Грегориу Еустакиу ди Матус Барбоза – е автор на три книги, публикувани в Байя: две с поетични творби и една с философски сентенции.

За всичко това ще се говори по-обстойно покрай развитието на действието. Тук само го споменавам, за да си измия лицето, за да се освободя от всякаква отговорност. Излагам фактите по реда, по който ми бяха разказани от едни и други хора. Ако тук-там си позволявам да изказвам мои мисли и съждения, някакви подозрения, то е защото не съм от желязо, нито пък страня от „социалните брожения на бурите на века, които разтърсват света“ (Матус Барбоза, *Máximas e Mínimas da Filosofia*, изд. Дмевал Шавес, Байя, 1950). Само съм предпазлив, което в днешно време не е нито добродетел, нито достойнство, а просто жизнена необходимост.

В едно бих желал да съм сигурен в момента, в който ще сложа точка на тази книга, за което разчитам на вашата помощ, сеньори, със следното предизвикателство: отговорете ми кои са герои на настоящата история, кой от тях се е борил за възтържествуване на доброто на земята и за благото на своя народ. Всички говорят от името на народа и на родината, всеки е най-запален и безкористен защитник. Винаги ще откриете пари в джоба на хитрите и предпазливите, пък народа и родината – кучета ги яли.

В тая бъркотия, чиито възли започвам да разплитам, кой заслужава името му да краси табелката на улицата, булеварда или площада, кой заслужава изпълнени с похвални слова статии, чествания, почетни звания, кой заслужава да бъде обявен за герой? Кажете ми, сеньори! На тези, които се борят пряко сили за тържеството на прогреса, трябва ли да им се заплати без възражение цената на усилията, каквато и да е тя – вземете например случаят с Асканиу Триндади? Ако заплати с живота си, няма да се смята, че е платил много скъпо.